

NIHILIZMAS KAIP KULTŪRINĖ DEDAMOJI IR NAUJOJO VIEŠOJO VALDYMO BŪTINYBĖ

Adomas Vincas Rakšnys

Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto
Viešojo administravimo institutas
Valakupių g. 5, LT-10101 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 274 0634
Elektroninis paštas: e_cnv@yahoo.com

Arvydas Guogis

Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto
Viešojo administravimo institutas
Valakupių g. 5, LT-10101 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 274 0634
Elektroninis paštas: arvydasg@mruni.eu

Pateikta 2015 m. balandžio 30, parengta spausdinti 2015 m. spalio 23

DOI:10.13165/SMS-15-7-2-04

Santrauka. Straipsnyje analizuojamas nihilizmas kaip postmodernios epochos parametras. Aptariamos jo susidarymo priežastys bei raiška įvairiuose visuomenės lygmenyse, tiek privataus, tiek viešojo sektoriaus organizacijų veikloje. Straipsnyje ypatingai akcentuojama vertybinės dimensijos svarba bei jos įtaka valstybės valdymui, organizacinei kultūrai, reformoms ir viešajam administravimui. Autoriai atskleidžia, jog nihilizmas traktuotinas kaip reikšmingas kultūrinio pasipriešinimo veiksnys besiformuojančiam naujojo viešojo valdymo diskursui. Atsižvelgiant į nihilizmo įsigalėjimą, pasiūloma įvertinti savitranscendencijos kaip postmodernios vertybės galimybes.

Reikšminiai žodžiai: postmodernizmas, nihilizmas, savitranscendencija, viešasis administravimas, vertybės.

Įvadas

Šiuolaikinei epochai, kurią galima datuoti nuo devinto-dešimto praėjusio amžiaus dešimtmečių, pirmiausia yra būdingi greitai technologijų ir ekonominiai pokyčiai bei senųjų ideologijų ir vertybių pasikeitimai arba netgi jų visiškas pamynimas. Socialiniu arba moraliniu-etiniu požiūriu aiškiai matosi įtikinamesnių ir paveikesnių ideologijų bei moralinių-etinių vertybių trūkumas. Anksčiau, vertybių gerovės valstybių „aukso amžiuje“ ar tradicinėse besivystančių šalių bendruomenėse egzistavo tampresni socialiniai-etiniai ryšiai. Esminės dabartinės epochos charakteristikos – tai vis intensyvėjantys senųjų makronaratyvų devalvacijos ir demontavimo procesai. Tai pereinamasis laikotarpis, kuomet senieji idealieji tipai, normatyvinės konstrukcijos praranda savo turėtas pozicijas, o naujosios visuomeninės vertybės, kaip egzistenciškai būtinos ir kaip atraminės struktūros, dar nėra susiformavusios. Kaip šią situaciją apibūdina J. B. Cobb, mes gyvename „post“ eroje. Visuotiniame diskurse įsivyrąja sąvokos kaip post-liberalizmas, post-krikščionybė, post-humanizmas ir, žinoma, pats svarbiausias – postmodernizmas¹. Papildant autorių, būtų galima paminėti ir kitas, ypatingai viešojo valdymo reformų kontekste identiškas tendencijas, išskiriant sąvokas apibūdinančias valdymo paradigmu kaitą kaip post-vėberizmas ar post-naujoji viešoji vadyba. Suprantama, postmodernizmas savo neapibrėžtumu įkūnija ir reflektuoja visus šiuos reiškinius, tačiau sudėtingiausia yra tai, kad neigiant bei kritikuojant tradicines teorijas, formuojant naujas „post“ struktūras, ar ideologiškai dekonstruojant senąsias, remiantis jų disfunkcijomis, nėra pateikiamos naujos, funkcionalios alternatyvos, kurios galėtų spręsti ne pavienes prieš tai buvusių modelių ir intelektualinių srovių sukeltas problemas, o sukurti joms sisteminę, strateginę atsvarą. Būtina suvokti ir tai, jog siekiant sisteminių pokyčių, reformų, o ne restauracijų (kuomet deklaruojant sisteminius pokyčius niekas nesikeičia, o valdymo struktūra yra priderinama prie norinčių išlikti galios lauke)² yra būtinos objektyvios vertybės, tačiau postmodernioje epochoje tradicinis Vakarų kultūrai būdingas vertybinis dualizmas, paremtas transcendentinėmis nuostatomis (krikščionybė), nyksta. Dievo mirtis jau paskelbta³, o švietimo epochos vertybės blanksta. Humanizmas, demokratijos ir piliečių teisių, teisingumo universalizacija kelia nepasitikėjimą⁴. Šie veiksniai sąlygoja tai, jog atsisakius nekvestionuojamų normų, nekintančių objektyvumo šaltinių, visuomenės mąstyme įsigali visuotinio nihilizmo formos moraliniu, teisiniu, organizaciniu, politiniu lygmeniu, kurios trukdo formuoti naujus idealiuosius tipus ir

-
- 1 Cobb, J. B. *SUNY Series in Constructive Postmodern Thought : Postmodernism and Public Policy : Reframing Religion, Culture, Education, Sexuality, Class, Race, Politics, and the Economy*. Albany: State University of New York Press, 2001, p. 1.
 - 2 Donskis, L. *Tyliosis alternatyvos: Socialinės analizės ir kritikos eskizai*. Vilnius: Versus Aureus, 2008, p. 30–31.
 - 3 Nietzsche, F. *Štai taip Zaratustra kalbėjo*. Vilnius: Alma littera, 2002.
 - 4 Lyotard, J. F. *Postmodernus Būvis*. Vilnius: Baltos lankos, 1993.

užtikrinti realią, o ne deklaratyvią normatyvinių sąvokų raidą. Ši situacija pastebima ir viešajame administravime, kai valdymo aplinkoje modernistinės (švietimo epochos) vėberinės vertybės postmodernių intelektualų įvardijamos kaip nebeaktualios, o naujai viešajai vadybai (New Public Management), kuri neatsiejama nuo neo-liberalizmo ideologijos, jau irgi priskiriamas „post“ statusas. Norvegų politologas Asbjornas Wahlis atvirai teigia, kad post-socialiniame vertybiniame lauke dominuoja arba libertarinės, arba, geriausiu atveju neo-liberalios vertybės, kurios laidoja tradicinę gerovės valstybę ir skelbia „visų kovą prieš visus“⁵. Nemaža dalis Lietuvos intelektualų, kaip pvz. Romualdas Ozolas⁶, Vytautas Radžvilas⁷, Bronislovas Genzelis, Alvydas Medalinskas, Antanas Kulakauskas šiuolaikiniame pasaulyje įžiūri grėsmę tautinių idealų ir nacionalizmo, kaip tautinės-kultūrinės ideologijos išnykimui. Taigi galima pradėti kalbėti tiek apie „Dievo“, tiek ir apie „tautos“ neigimą bei gerovės valstybės laipsnišką demontavimą⁸. Siekiant išvengti reformų be vertybių, straipsnyje keliamas tikslas išnagrinėti nihilizmą kaip dominuojantį postmodernizmo parametą, bei atskleisti jo galimas implikacijas vadybos ir administravimo diskursams, ypatingai naujam viešajam valdymui (New Governance), išskiriant šio modelio komponentus kaip socialinis teisingumas, dalyvavimo demokratija, pliuralizmas, moralinė dimensija. Analizuojant temos ištirtumą pabrėžtiną, kad nihilizmą kaip svarbų Europos kultūrai būdingą filosofinį elementą nagrinėjo tokie užsienio klasikai kaip F. Nietzsche, M. Heideggeris, G. Vattimo ir kt. Visgi vadybos ir administravimo lauke nihilizmas yra menkai nagrinėtas reiškinys. Užsienyje paminėtinas akademikų D. Currie, G. McElwee ir P. Somerville straipsnis⁹, skirtas nihilizmo idėjų poveikio vertinimui privataus sektoriaus organizacinėse praktikose. Lietuvos mokslininkų darbuose panašaus pobūdžio tyrimų nepavyko aptikti. Straipsnis aktualus tuo, jog teoriška i identifikuojami probleminiai nihilizmo aspektai išplėtojant juos viešojo valdymo teorijoje ir praktikoje, kartu apibrėžiant galimą vertybinę alternatyvą nihilizmui.

Autorių metodologinė prieiga remiasi kultūriniu – aksiologiniu požiūriu, kuris papildo ir gnoseologinį bei ontologinį požiūrius. Kultūrinis ir vertybinis nihilizmas autorių suprantamas kaip kultūrinė dominantė arba dedamoji pastarajame istoriniame laikotarpyje, kai nihilizmas paveikė visas visuomeninio gyvenimo sritis, tame tarpe – ir vadybą bei administravimą.

5 Wahl, A. *The Rise and Fall of the Welfare State*. London: Pluto Press. 2011.

6 Tvaskienė, J. R. *Ozolas: stebime lūžio metą*, 2014. <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/r-ozolas-stebime-luzio-meta/173627Turner> [žiūrėta 2014.11.30].

7 Radžvilas, V. „Naujojo Europos naratyvo“ iniciatyva (II). 2014. http://www.propatria.lt/2014/11/vytautas-radzvilas-naujojo-europos_17.html [žiūrėta 2014.11.30].

8 Medalinskas, A. *Vėl norima Lietuvoje kovoti su nacionalizmu?* – 2011. <http://www.alfa.lt/straipsnis/12082680/vel-norima-lietuvoje-kovoti-su-nacionalizmu> [žiūrėta 2014.11.30].

9 Currie, G. McElwee and Somerville, P. 2012. Managerialism and Nihilism. Tamara. *Journal for Critical Organization Inquiry*. 2012, vol. 10, issue 4, p. 61–72.

1. Nihilizmas – kaip postmodernios epochos organinė būseną ir iššūkis

Siekiant kokybiškos kultūrinių pokyčių analizės, pirmiausiai svarbu išaiškinti sampratą, atsakant į klausimą kas gi yra postmodernizmas ir nihilizmas? Bei koks šių sąvokų santykis? Pirmiausiai apibrėšime postmodernizmą, kuri laikysime intelektualiniu judėjimu prasidėjusiu 1960 m. daugelyje sferų: mene, architektūroje, filosofijoje, moksle, literatūroje, kuris pasižymėjo tradicinių, modernizmo kultūrai būdingų jungiančių meta – teorijų, vertybių ir sąvokų kvestionavimu, demontavimu bei visuotinio pliuralizmo išryškinimu¹⁰. Nihilizmas kildinamas iš lotynų kalbos žodžio *nihil* reiškiančio nieką, arba tai kas neegzistuoja¹¹. Straipsnyje nihilizmo sąvoką vartosime kaip ekstremaliai negatyvią poziciją bet kokių meta-teorių atžvilgiu, išreiškiančią bet kokios objektyvios vertės, ar egzistencijos neigimą ir beprasmiškumą, kaip iššūkį šiuolaikinės visuomenės kokybiškam funkcionavimui¹². Todėl nagrinėjant postmodernizmo ir nihilizmo sąvokas, galime teigti, kad postmodernizmas dažnai charakterizuojamas kaip nihilizmo epocha išskiriant epistemologinį, metafizinį, etinį, ar politinį lygmenis¹³.

Apžvelgus minėtų autorių mintis, išryškėja tai, kad nihilizmas yra nepasitikėjimo meta- teorijomis (nepaisant jų skirtumų bei prigimties) pasekmė, o atsisakius objektyvių kriterijų ir standartų, visuomenėje kyla natūralios neigimo, nusivylimo, pesimizmo, cinizmo, beprasmybės eskalacijos. Tačiau pats absoliutų atsisakymas nėra momentinis procesas. Postmodernioje epochoje jis tampa labiau nuolatinis (procedūrinis, ritualinis), taip sukuriant pereinamąją erdvę, konstruktyvią komunikaciją, siekiant išvengti šoko būsenos, arba ją išnaudoti savų interesų patenkinimui, suteikiant galimybę išlaikyti dalinius elgsenos modelius, kurie yra būdingi absoliutų vertybių palaikymui (pavyzdžiui ne tikras, o simuliuojamas religingumas). Panašaus pobūdžio veiksmai pastebimi ir viešosios politikos formavimo ir įgyvendinimo sferose, kuomet politinių sprendimų racionalumas yra labiau deklaruojamas, pasižymintis retoriniais aspektais, o ne realia orientacija į viešąjį interesą. Tai reiškia, kad įsigalėjęs nihilizmas leidžia sukurti simuliacinę aplinką, sumažinančią bet koki visuomenės pasipriešinimą vykstantiems pokyčiams. Nepaisant šių procesų intensyvumo, būtina pabrėžti ir tai, kad minėtų procesų eigoje yra devalvuojamas absoliutuose įtvirtintos vertybinės kategorijos, o tai sudaro palankias sąlygas ir tolimesnei nihilizmo plėtrai. Minėtosios simuliacijos neatsiejamos ir nuo individualių įvaizdžių kūrimo, manipuliacijų sąvokomis, kurios postmodernioje epochoje, vertybių anihiliacijos erdvė-

10 Glanz, J. Behar-Horenstein, Linda S. *Paradigm Debates in Curriculum & Supervision: Modern & Postmodern Perspectives*. Westport: Greenwood Press, 2000, p. 133.

11 Welshon, R. *Philosophy of Nietzsche*. Durham: Acumen, 2004, p. 58.

12 D'Agostini, F. *Contemporary European Cultural Studies: Last Fumes of the Evaporating Reality: Nihilism and the Nature of Philosophical Concepts*. Aurora: The Davies Group Publishers, 2010, p. 1–3.

13 Woodward, A. *Nihilism in Postmodernity: Lyotard, Baudrillard, Vattimo*. Aurora: The Davies Group Publishers, 2009, p. 21.

je tampa labiau techninėmis ar individualizuotomis, emocinėmis, prarandančiomis savo unifikuoją turinį.

Nepasitikėjimą absoliutais maskuoja ir simuliacinį pereinamumą taip pat stiprina ir minios psichologijos faktorius, kurį tinkamai pasitelkdamis įvairius postmodernistinius, technologinius, socialinės inžinerijos instrumentus išnaudoja šių dienų politikai. Kaip šiuos procesus aiškina masių psichologijos anatomas G. Le Bon¹⁴, žodžių jėga susijusi su vaizdais, kuriuos jie primena ir ta jėga visiškai nepriklauso nuo tikrosios žodžių reikšmės. Kartais stipriausiai veikia abstrakčiausi žodžiai. Pavyzdžiui sąvokų demokratija, socializmas, lygybė, laisvė ir kt. reikšmės tokios neapibrėžtos, kad joms išsamiai paaiškinti neužtektų net storiausių tomų. Tačiau jų trumpi skiemens turi stebuklingą jėgą, lyg jais būtų užkoduoti visų problemų sprendimai. Šie žodžiai apibendrina įvairius nesąmoningus troškimus ir jų išsipildymo viltį. Nors ir pritariant autorius įžvalgai, būtina pabrėžti, jog neišsipildžiusios individų viltys taip pat skatina nepasitikėjimą ir dar didesnę nusivylimą, nihilizmą, kuris, pavyzdžiui, politinėje plotmėje pasireiškia arba visišku abejingumu (rinkimų atžvilgiu), arba visiška sumaištimi, kai skambiomis vertybinėmis sąvokomis manipuliuoja ir jas deklaruoja visos į galios lauką siekiančios patekti pusės. Tai sukuria nihilistinį reiškinį, kai politikoje nebelieka jokių ideologinių skirtumų, programų bei tikslų. Tada visi politikai tampa vienodi, arba vienodai „blogi“, todėl rinkėjui nebelieka jokios prasmės išreikšti individualią valią, nes niekas ne tik nepasikeis, bet ir negali keistis.

Kadangi susiformuoja nepasitikėjimas politikais, tai ir jų priimami įstatymai praranda valstybinį autoritetą ir objektyvumą. Tai daro tiesioginę įtaką teisinei sistemai, jėgos struktūrų elgsenai, pavienių individų teisiniam nihilizmui, viešojo sektoriaus institucijų korupcijos vystymuisi. Todėl jeigu jau valstybės valdymo lygmeniu pastebimas nihilizmas, o jį dar stiprina simuliuojami veiksmai, šie nihilistiniai procesai neišvengiamai skverbiasi ir į žemesnes visuomenės struktūras, organizacijas bei bendruomenes. Nihilizmo sklaidai nepaprastai daug įtakos turi ir žiniasklaida, kaip postmodernistinis, politinis instrumentas. Šiuolaikiniu laikotarpiu, buvo pakirstas didelės dalies žmonių pasitikėjimas, juk o būtent žmonių pasitikėjimo stiprinimui turėtų dirbti viešosios institucijos ir žiniasklaidos priemonės, skleidamos gerąją, o ne nihilistinę, blogąją patirtį. Todėl tarsi intencionaliai sukuriamas tam tikras pilietinio aktyvumo vakuumas, visuomeninė indiferencija, kuri kyla dėl žiniasklaidos intensyviai stimuliuojamos neigiamos informacijos. Tokiu būdu dėl nuolatinių pesimistinių stimulų atbukinama pilietinė kolektyvinė sąmonė, žlugdoma bet kokia dalyvavimo, pilietinės iniciatyvos, atsakomybės reikalavimo galimybė, todėl pasyvumas, pateisinant jį nihilizmu tampa organiška, postmodernia gyvenimo forma.

Nihilizmas reikšmingas ir nagrinėjant moralinę dimensiją, suvokiant, jog būtent absoliutuose, ikimodernioje, ar modernizmo stadijose būdavo įtvirtinamos objektyvios moralės normos. Objektyvios moralės svarbą ir prasmę tinkamai išaiškina amerikiečių filosofas W. L. Craigas, teigdamas jog norint įvertinti tam tikrą neigiamą

14 Le Bon, G. *Minios psichologija*. Vilnius: Vaga, 2013, p. 102–103.

politinės valios išraišką kaip objektyviai blogą reiškinį, reikia teigti, jog nepaisant įvairių manipuliacinių priemonių, „smegenų išplovimo“ taktikų nukreiptų prieš jam nepritarančiųjų sluoksni šis reiškinys vistiek turėtų išlikti objektyviai negatyvus. Kitaip tariant, norint įtvirtinti objektyviai gerą ar blogą elgseną, būtina orientuotis, ar tiksliau apeliuoti į kontekstą peržengiantį standartą. Priešingu atveju, atsisakius moralinių absoliutų, etika tampa situacinė ir priklauso nuo tų, kurie yra galios lauke. Tam linkę pritari ir postmodernaus viešojo administravimo vystymosi tyrėjai H. Miller ir C. Fox¹⁵, konstatuodami, jog etikos taisyklės moralė yra kontekstinė ir, laikui bėgant, ji kinta. Nėra jokių standartų, tik mūsų diskursas ir tarpusavio interakcija, kuri jas įtvirtina. Tačiau situacinės etikos ir subjektyvios moralės atžvilgiu išryškėja dar didesnė problema, kurią atskleidžia W. Rasch ir C. Wolfe¹⁶. Jie atkreipia dėmesį į tai, jog jeigu tiesa yra visiškai reliatyvi ir priklausoma nuo konkretaus diskurso ar kalbinių žaidimų ir socialinių praktikų, o tai implikuoja, jog nėra ir neteisybės. Tokiu atveju moraliai ir politiškai įmanoma bet kokia situacija.

Todėl derėtų atsakyti į klausimą ar šie reiškiniai nesustiprina sąlygų nihilizmui vystytis? Kuo remiantis galima būtų nagrinėti veikslių moralumą ar amoralumą? Deklaratyviomis valstybės tarnautojų etikos taisyklėmis, demokratiniais idealais, neįgyvomis, formaliomis teisinėmis sąvokomis? Kitaip tariant – sąvokomis, kurios buvo paremtos konkrečiomis vertybėmis, o postmodernioje epochoje tiesiog išlaiko savo tuščią teorinį apvalkalą? Todėl susidaro įspūdis, jog pačios moralinės sąvokos tampa dar vienu simuliakru, tuščiais pseudo – reprezentuojančiais konstruktais, savo simuliaciniu pobūdžiu pranokstančiais modernizme egzistavusį turinį. Tai patvirtina ir V. Nemoianu¹⁷, atkreipdamas dėmesį į tai, jog nepriklausomai nuo dešinės ar kairės politinių ideologijos skirtumų, ar veiklos sektorių, nuo radikalų iki konservatorių, visuose kontekstuose pastebimas totalus etikos vertybių praradimas, gobšumas, savanaudiškumas, moralinio jautrumo ir rūpesčio stoka, pagarbos nebuvimo ir silpnųjų nesupratimo tendencijos. Vadinas, analizuotų autorių mintis galime apibendrinti išryškindami du svarbiausius probleminius aspektus:

- 1) postmoderni moralė yra fragmentuota, situacinė, kontekstinė,
- 2) atsisakius objektyvių standartų, peržengiančių kontekstą, atsiranda galimybė paprastiems individams, esantiems galios lauke, ją objektyvizuoti.

Todėl būtų naivu tikėtis etiško, atsakingo, socialiai teisingo elgesio su piliečiais politiniame lygmenyje ar iš viešojo sektoriaus institucijų, kai pati postmodernizmo kultūra tam priešinasi, arba sudaro palankias sąlygas galios lauke esantiems formuoti subjektyviai „moralų“ viešąjį diskursą.

15 Miller, H, Fox, C. The Promethean Spirit In Public Administration: Spirituality Without Crutches. *International Journal Of Organization Theory & Behavior*. 1999, No 2(3/4, August), p. 303.

16 Rasch, W. W. *Observing Complexity: Systems Theory and Postmodernity*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000.

17 Nemoianu, V. *Postmodernism and Cultural Identities: Conflicts and Coexistence*. Washington: Catholic University of America Press, 2009, p. 25.

Tačiau, analizuojant nihilizmą, būtina panagrinėti ir kontrargumentus nihilizmo atžvilgiu. Pirmiausiai paminėtina epistemologinė dimensija. Pasak S. Benso ir B. Schroeder¹⁸, epistemologine prasme galima išskirti visišką ir nevisišką nihilizmą. Nietzches požiūriu (mirus Dievui), pirmenybė turėtų būti teikiama visiškai jos versijai. Todėl galima teigti, jog nėra jokios tiesos ir tai yra tiesa, arba galima teigti, jog nėra jokios tiesos ir net tai nėra tiesa. Todėl tampa akivaizdu, jog pati nihilistinė mintis epistemologinėje srityje sukuria argumentą prieš save pačią.

Antrasis kontrargumentas kuris aktualus ir pačiam postmodernizmui (jog postmodernizmas neįgudamas metateorijas pats įgauna meta pobūdį) yra tas, kad, jog nihilizmas nesustoja ties tapimu paprasta teorija, jis stengiasi tapti meta-teorija, o tai yra neišvengiama tada, kuomet kritikuojamos metafizinės teorijos ir jų objektyvumas. Siekiant jas kritikuoti, pati kritikuojanti perspektyva privalo turėti savo „objektyvias“ atramas. Tokiu būdu atsiranda virškontekstinė kritika, kurią galima priskirti prie retorinio triukšmo, ontologiškai bevietiškos pozicijos, dar vieno meta-naratyvo, ar interpretacijos¹⁹.

Trečiasis aspektas yra tas, kad vertėtų paminėti, jog postmodernizme tradicinės ideologijos yra kvestionuojamos, o tai automatiškai dar nesukuria prielaidų nihilizmui įsigalėti. Vien tai, kad diskredituojamos tam tikros paradigmos, kurios buvo laikomos objektyviomis, o tai nereiškia, kad tiesos nebėra ir jos daugiau nebegalima atrasti. Epistemologinių instrumentų pokyčiai to visiškai neimplikuoja²⁰.

Ketvirtasis faktorius kūrį būtina akcentuoti, yra tas, kad modernizmo laikotarpiu (krikščioniškam Dievui mirus), atsvara nihilizmui buvo sukurama pasitelkiant kitus metafizinius pagrindus žmogiškajai veiklai. Tai buvo daroma postuluojuant transcendentinę visatos priežastį (deizmas), liberalių, egalitarinių vertybių paskelbimą, žmogaus teisių kodifikaciją, tikėjimą žmogaus laime ir jos išmatuojamumu, socialiniu teisingumu²¹. Šios konstrukcijos turėjo tapti alternatyva nihilistiniam mąstymo būdai ir visuomenėse sukurti naujas alternatyvias minties vystymosi kryptis, tačiau postmodernioje epochoje šie aspektai taip pat nyksta ir sukelia vis didesnes abejones dėl jų universalumo ir pritaikomumo skirtinguose sociokultūrinuose kontekstuose. Todėl dabartiniame valdymo diskurse tampa ypatingai svarbu suformuoti ar bent jau pasiūlyti galimas mąstymo kryptis, kurios suteiktų vertybinį pagrindą egzistenciškai svarbių idealių tipų ir normatyvinių konstrukcijų vystymuisi, suteikiant papildomą galimybę siekti jų realaus įgyvendinimo, arba bent jau priartėjimo prie jų valstybės

18 Benso, S., Schroeder, B. *SUNY Series in Contemporary Italian Philosophy: Between Nihilism and Politics: The Hermeneutics of Gianni Vattimo*. Albany: State University of New York Press, 2010.

19 Vattimo, G., D'Agostini, F., McCuaig, W. *Responsibility of the Philosopher*. New York: Columbia University Press, 2010, p. 7–8.

20 Eagleton, T. Capitalism, Modernism and Postmodernism. *New Left Review*, 1985, No 52, July/Aug., p. 70.

21 Critchley, S. *Very Little – Almost Nothing: Death, Philosophy, Literature*. London: Routledge, 1997.

valdymo praktikoje. Priešingu atveju, viešojo administravimo diskurse, siekiant besiformuojančio naujojo viešojo valdymo įdiegimo, bus neišvengta politinio ir moralinio nihilizmo dėl simuliuojamo valdymo tendencijų.

2. Savitranscendencija, kaip vertybinė alternatyva nihilizmui

Nihilizmas priverčia ieškoti vertybių alternatyvų. B. S. Turner²² suformulavo poziciją apie rytų civilizacijas iškeldamas klausimą, ar joms įmanoma sekti Vakarų technologijos vystymosi keliu nepasikliaunant vakarietiškomis vertybėmis? Iš sociologinės perspektyvos teigtina, kad atsisakius Vakarų kultūros багаžo, nepavyks turėti optimalios modernizacijos, technologizacijos, urbanizacijos ir biurokratizacijos. Visgi, straipsnio autoriai norėtų šį klausimą pakreipti valdymo linkme, iškeliant klausimą – ar įmanoma postmodernioje epochoje turėti socialiai teisingą, demokratišką, pliuralistinę valdymo konstrukciją su aktyviai veikiančiomis ir valdyme dalyvaujančiomis bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis, atsisakius tiek religinių, tiek įtvirtintų švietimo epochoje (išlaikant tik tam tikrą simuliamą) iki tol dominavusių Vakarų kultūros vertybių sistemų? Nes, priešingu atveju, vykdant valstybės valdymo reformas be vertybių, jos tampa labiau mechaninės ir nutolusios nuo tikrųjų visuomenės interesų. Šiuos procesus sustiprina ir individualus politikų hedonizmas, kuomet žaidžiama sampratomis, teisinėmis sąvokomis, siekiama sustiprinti savuosius interesus, o politinės programos tampa ne realių problemų sprendimo atspindžiais, o beveidžiais stabais, neturinčiais nieko bendro su realiomis politinėmis, valdymo situacijomis, kuriose vis labiau pastebima postmodernizmo raiška.

Jeigu tradicinis viešasis administravimas rėmėsi vėberiniais, švietimo epochos idealais ir racionalumu kaip vertybe, o naujosios viešosios vadybos valdymo paradigmos genėzė neatsiejama nuo anglosaksiško individualizmo ir neo – liberalizmo bei ekonominio pragmatizmo idėjų, akivaizdu, kad, siekiant funkcionalaus naujojo viešojo valdymo, yra būtina atrasti naują vertybinį pagrindą. Tačiau šiuos procesus apunkina tai, jog postmodernizmas Vakarų kultūriniame lauke yra epocha be vertybių.

Tada gal rytų kultūriniame lauke slypi galimos vertybinės alternatyvos? Kalbant apie Vakarų valdymo idealus, žiūrint istoriškai, pastebima, jog valdymo modeliai kolonializmo, globalizacijos, viršnacionalinių institucijų dėka dažniausiai integruojami į Rytų kultūrą. Tačiau galbūt besiformuojančio naujojo viešojo valdymo atveju įmanomas ir atvirkštinis procesas? Galbūt rytietiškos vertybės postmodernioje eroje galėtų tapti atsvara špengleriško „Vakarų saulėlydžio“ procesų įsigalėjimui?

Nagrinėjant rytų filosofinę mintį po Dievo mirties, Nietzsche, kaip natūralią gyvenimo formą esamos būklės įveikimui, pasiūlo egoistinį imperatyvą valia siekti galios. Tačiau japonų filosofijoje sutinkama ir šios versijos antagonistė, akcentuojanti jog po didžiosios mirties yra būtina valia atgaivinti neegoistinę laisvę ir užuojautą kitiems²³. Šiuo atžvilgiu

22 Turner, B. S. *Orientalism, Postmodernism and Globalism*. London: Routledge, 1994, p. 8.

23 Davis, B. W. Schroeder, B. Wirth, J. M. *Japanese and Continental Philosophy: Conversations with the Kyoto School*. Bloomington: Indiana University Press, 2011.

prasmė kyla būtent iš orientacijos į kitus individus, siekiant harmonijos su pačiu savimi ir supančiu pasauliu. Šią vertybinę poziciją galima sugretinti ir su austrų psichologo Victoro Franklio²⁴ požiūriu, pateikiant savitranscendencijos motyvacijos idėją, jog valia siekti galios turėtų būti papildyta valia siekti prasmės, individui susitelkiant į kažką daugiau, nei jis pats ir peržengiant asmenines ribas. Tokiu būdu savo egzistencija įprasminama neegoistiniais motyvais bei įveikiant nihilizmo minties pesimizmą ir apatiją. Paminėtina ir tai, jog rytų kultūrai būdingos stiprios ir funkcionalios kolektyvizmo tradicijos, kurios atitinka dabartines naujojo viešojo valdymo demokratizavimo ir skaidrumo tendencijas. Todėl būtų galima orientuotis į jų realią valdymo praktiką.

Taiigi norima akcentuoti, jog siekiant sukurti vertybinius pagrindus ir naujus idealiuosius tipus šiuolaikiniam naujam viešajam valdymui, pagrįstus ne tuščiomis sąvokomis, o realiu įgyvendinamu vertybiniu turiniu tokioje epochoje, kurioje nyksta bet kokia prasmė ir įsigali nihilizmas bei nepasitikėjimas absoliutais ir objektyviais standartais, prasmės ir tiesos galima ieškoti peržengiant asmenines ribas ir orientuojantis į kitus individus. Šios viešojo valdymo kultūros formavimasis galėtų prisidėti prie demokratizavimo, moralaus elgesio su piliečiais, realios, o ne deklaratyvios orientacijos į viešąjį interesą, bendruomenių ir didesnio nevyriausybių organizacijų dalyvavimo ir politinės valios bei dėmesio šiems komponentams raiškos. Užuojauta, o ne egoizmu ir hedonizmu grįsta kultūra galėtų tapti atsvara šiuolaikiniam visuomenėje pastebimam nusivylimui ir pesimizmui. Paradoksalu, tačiau privačią sektoriuje, vadybos diskurse pastebima, jog dominuojančios organizacijos šiuos dvasingumo principus jau adaptuoja privataus sektoriaus struktūros. Kaip teigia tyrėja C. Casey²⁵, daugelyje organizacijų, įvairiuose jų lygmenyse pradedant Pasaulio banku, Nike ar Apple vadyboje integruojamos įvairios dvasingumo, empatijos, savitranscendencijos praktikos, kurios padeda darbuotojui įprasminėti savo gyvenimą orientuojantis į darbinę veiklą ir kitus individus, peržengiant egoistines ribas. Todėl natūraliai kyla klausimas, jeigu šios praktikos jau yra išnaudojamos versle, kodėl šiems vertybiniam procesams negalėtų būti skiriamas politinis dėmesys, siekiant vystyti panašaus pobūdžio kultūrą ir viešosios politikos įgyvendinimo struktūrose bei viešajame sektoriuje? Be to, viešajame sektoriuje, šių praktikų suderinamumas daug akivaizdesnis, atsižvelgiant į tai, jog viešasis administravimas privalo tarnauti piliečiui, o ne siekti pelno. Todėl manome, jog šie aspektai galėtų tapti tinkamu instrumentu kovojant su nihilizmo plėtos tendencijomis ir postmodernizmo keliamais netikrumais.

3. Nihilizmas ir naujojo viešojo valdymo būtinybė

Šiuolaikinių savižudybių, moralinio nuopolio, netikėjimo ir netikrumo priežastys Rytų Europoje ir Lietuvoje, manome, slypi dar ir tame, kad mes dažnai ne

24 Frankl, V. E. *Žmogus prasmės akivaizdoje*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.

25 Casey, C. *Critical Analysis of Organizations: Theory, Practice, Revitalization*. London: SAGE Publications, 2002, p. 146–150.

tik nežinome ko norime ir nežinome kur einame, bet ir nesistengiame to žinojimo suformuluoti. O jeigu jau kartais suformuluojame, tai – juo sekti. Tam paprasčiausiai daugelis Lietuvos gyventojų neturi laiko ir jėgų dėl psichologinio pobūdžio konfliktų ir susvetimėjimo darbo kolektyvuose, paslaugumo ir geros nuotaikos stokos bendraujant bei „susmulkėjimo“ sprendžiant tik einamuosius klausimus. Bendresnio, holistinio pobūdžio, į viešąjį gerį orientuoti tikslai tada nebekeliami ir jais nebesidomima. Didžiule Lietuvos, kaip ir visos Rytų Europos bėda įvardintume normatyvinių modelių politikoje, ekonomikoje ir moksle stygių ir sekimo jais trūkumą²⁶. Normatyvinis modelis, arba „įforminta vizija“, reikalinga ne tik dėl aiškaus tikslo turėjimo, bet ir dėl palengvinimo to tikslo siekiant, kai numatomos konkrečios įgyvendinimo priemonės. Ko vertas, pvz. dabar viešajame administravime taikomas strateginis planavimas, numatytas penkeriems arba dešimčiai metų, jeigu jau po pirmųjų metų jis „padedamas į stalčių“? Vizijos, strateginiai planai ar normatyviniai modeliai tam ir yra kuriami, kad juos įgyvendintume. Aišku, kartais korekcijos būtinos, gyvenimas nestovi vietoje, galų gale atsiranda tikrai nenumatytų aplinkybių, bet negalima pastoviai kaitalioti anksčiau priimtos ir patvirtintos krypties. Kas dabar, pvz. prisimena 2002 metų Nacionalinį susitarimą tarp pagrindinių Lietuvos politinių partijų siekiant ekonominės ir socialinės pažangos? Jau sekantį mėnesį po šio susitarimo priėmimo jis buvo pamirštas. O specialistai dirbo. Ir dabar kuriamos vis naujos „įformintos vizijos“, iš kurių, atrodo, žinomiausia yra strategija „Lietuva 2030“²⁷. Taip pat Lietuvos visuomenei turėjo būti žinoma, kad 2013 metai buvo paskelbti sveikatingumo metais. Ar kas pastebėjo kokį kokybinį sveikatos pokytį per šiuos metus?

Aišku, galima viskuo abejoti ir visur pastoviai kelti klausimus, bet kažkada reikia ir veikti su labai konkrečiomis priemonėmis ir turint apibrėžtą bendresnį normatyvinį modelį arba „įformintą viziją“. Tai ypač žmonėms reikalinga psichologiškai, įpraminant savo veiklos žingsnius, galų gale norui gyventi ir, kas svarbiausia, prasmingai ir sveikai gyventi kartu su kitais. Kaip kitaip, jeigu ne „ideologine ar vertybine“ motyvacija galima „stumti save į priekį“ tada, kai atsiranda sunkumai arba trukdymai? Politiniuose kalėjimuose ir Sibire pirmiausia išgyvendavo tie žmonės, kurie pasižymėdavo stipria vidine vertybine motyvacija. Manome, kad čia būtų galima prisiminti vieno Latvijos protestantų pastoriaus pasakymą, kad žmogus be vertybių yra tik „vertikali bala“²⁸. Juk žinome, kad žmogaus organizmo 80 proc. sudaro vanduo. Tai kodėl mus tenkina politinė, ekonominė, mokslinė arba kultūrinė „bala“?

Apibendrinant, įvertinus nihilizmo reikšmę, akivaizdu, jog jis kyla dėl nepasitikėjimo tradicinėmis vertybėmis. Todėl pamatinių vertybių praradimą užpildo simuliuojama aplinka, kuri tampa nihilizmo plėtros niša. Atsisakius absoliutų

26 Guogis, A. Gyventi pagal įformintas vizijas. *Lietuvos žinios*. 2014.02.12. [interaktyvus] <<http://lzinios.lt/lzinios/Komentarai/gyventi-pagal-iformintas-vizijas/173382>> [žiūrėta 2014.02.12]

27 Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Vilnius, 2011.

28 Guogis, A., *supra note* 26.

pereinamoju laikotarpiu, kada nepasitikima senosiomis vertybėmis, o naujosios dar nesusiformavusios, moralinėje ir politinėje dimensijose įsigali situacinė etika, augantis galios poreikis ir iš jo kylančios reiškinių objektyvizacijos, kurios dažniausiai neatsiejamoms nuo destruktivių politinių padarinių visuomenei, atitolimo nuo viešojo intereso, tikrųjų jos poreikių įgyvendinimo, o šie reiškiniai skatina dar didesnę nusivylimą ir pesimizmą bei politinį abejingumą. Viešajame administravime nihilizmo kontekste pastebimos reformos be vertybių, deklaratyvi elgsena, manipuliacija sąvokomis, kurių turinys reikšmingai pakitęs. Atsisakius normatyvinių kryptų, tampa itin sudėtinga sukurti bet kokią funkcionalią vadybinę – teisinę aplinką. Todėl siekiant formuoti naujus idealius tipus besiformuojančiam naujam viešajam valdymui, siūloma atsigręžti į Rytų kultūros, empatijos, orientacijos į kitus, peržengiant asmenines ribas vertybinę dimensiją, kuri galėtų tapti atsvara šiuolaikinėje, postmodernioje Vakarų kultūroje įsigalėjusiam nihilizmui sumažinti. Būtent šią kryptį sėkmingai įgyvendina ir tobulina šiuolaikinės privataus sektoriaus struktūros.

Vadovaujantis vien nihilizmu, nei viešojo administravimo teorijoje, nei praktikoje nieko pozityvaus pasiekti nėra įmanoma. 1968 metais, JAV įvykus Minnowbrook konferencijai, suspindo viltis, kad Vakaruose galima būtų suformuoti socialinėmis ir moralinėmis vertybėmis paremtą valdymo ir administravimo modelį. Tai buvo laikas, kai Vakaruose vystėsi skirtingų modelių gerovės valstybės, vyravo aiški, vertybėmis paremta politinių partijų skalė, tiesos siekimas, o ne reliatyvizmas humanitariniuose ir socialiniuose moksluose. Septintajame ir aštuntajame praėjusio amžiaus dešimtmečiais atrodė, kad Vakarai po truputį eliminuos socialinę atskirtį ir skurdą. Tačiau tai neįvyko. Paskutiniajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje prasidėjo kompiuterinė-technologinė ir paslaugų teikimo era, kuri individualizavo viešąją erdvę ir viešąjį sektorių. Prabilta apie viešojo sektoriaus modernizavimą pirmiausia jį mažinant ir privatizuojant. Viešojo sektoriaus paslaugų kokybės gerinimas buvo suprantamas kaip privačių metodų taikymas viešajame administravime. Tai reiškė Naujosios viešosios vadybos (New Public Management) teorijos ir praktikos įgyvendinimą. Socialinės vertybės su gerovės valstybės ideologija pradėjo užleisti vietą neo-liberaliai ideologijai ir praktikai, kuri apėmė ne tik tradicines ekonomikos sritis, bet ir švietimą, socialinę apsaugą, kultūrą. Visas šis neo-liberalus procesas būtų dar užsitęsęs, jeigu ne 2008–2009 metų ekonominė krizė, kuri vėl aktualizavo viešojo sektoriaus reikšmės klausimų nagrinėjimą viešojoje erdvėje. Buvo suprasta, kad neo-liberalizmo projektas išsėmė savo galimybes. Tapo aišku, kad atvirumo, skaidrumo, pliuralizmo, demokratijos, socialinės kokybės, socialinio teisingumo, socialinės atsakomybės, korupcijos nebuvimo ir aktyvios nevyriausybinių organizacijų sklaidos idėjos yra kaip niekada aktualios. Vadybos ir administravimo moksle visa tai apima sisteminė Naujojo viešojo valdymo (New Governance) teorija. Būtina kaip galima greičiau surasti praktinius šios teorijos pritaikymo metodus tam, kad būtų į ją remtis.

Išvados

1. Postmodernioje epochoje vyksta makronaratyvų devalvacijos ir dekonstrukcijos procesai. Vakarų kultūrai būdingas vertybinis dualizmas, paremtas transcendentinėmis nuostatomis ir švietimo epochos vertybėmis, kelia nepasitikėjimą. Dėl nekvestionuojamų, nekintančių objektyvumo šaltinių atsiskyrimo visuomenės mąstyme įsigali įvairios nihilizmo formos, kurios trukdo formuoti naujus idealiuosius tipus, užtikrinti realią, o ne deklaratyvią normatyvinių sąvokų raidą.
2. Nihilizmas vadybos ir administravimo aplinkoje determinuoja sąlygas, kuriose susidariusią kultūrinę nišą dėl absoliutų praradimo užpildo alternatyvios neo – liberalios (vartotojiškos) elgsenos, kurios iškreipia tradicinės valstybės sampratą, jos funkcijas, suponuoją reiškinių kaip reformos be vertybių.
3. Siekiant sukurti vertybinius pagrindus, naujus idealiuosius tipus šiuolaikiam naujam viešajam valdymui, postmodernizmo epochoje prasmės ir tiesos galima ieškoti vystant vertybines savitranscendencines praktikas.
4. Savitranscendentinės viešojo valdymo kultūros formavimasis galėtų prisidėti prie demokratizavimo, moralaus elgesio su piliečiais, realios, o ne deklaratyvios orientacijos į viešąjį interesą, bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų didesnio dalyvavimo ir politinės valios, dėmesio šiems komponentams raiškos.

Literatūra

1. Benso, S., Schroeder, B. *SUNY Series in Contemporary Italian Philosophy: Between Nihilism and Politics: The Hermeneutics of Gianni Vattimo*. Albany: State University of New York Press, 2010.
2. Casey, C. *Critical Analysis of Organizations: Theory, Practice, Revitalization*. London: SAGE Publications, 2002.
3. Cobb, J. B. *SUNY Series in Constructive Postmodern Thought: Postmodernism and Public Policy: Reframing Religion, Culture, Education, Sexuality, Class, Race, Politics, and the Economy*. Albany: State University of New York Press, 2001.
4. Craig, W. L. *On Guard: Defending Your Faith with Reason and Precision*. Colorado Springs, 2010.
5. Critchley, S. *Very Little – Almost Nothing: Death, Philosophy, Literature*. London: Routledge, 1997.
6. Currie, G. McElwee ir P. Somerville (2012) Managerialism and Nihilism. *Tamara. Journal for Critical Organization Inquiry*. 2012, Vol. 10. Issue 4, p. 61 – 72.
7. D'Agostini, F. *Contemporary European Cultural Studies: Last Fumes of the Evaporating Reality: Nihilism and the Nature of Philosophical Concepts*. Aurora: The Davies Group Publishers, 2010.

8. Davis, B. W. Schroeder, B. Wirth, J. M. *Japanese and Continental Philosophy: Conversations with the Kyoto School*. Bloomington: Indiana University Press, 2011.
9. Donskis, L. *Tyliosios alternatyvos: Socialinės analizės ir kritikos eskizai*. Vilnius: Versus Aureus, 2008.
10. Eagleton, T. Capitalism, Modernism and Postmodernism. *New Left Review*, 1985, No 52, July/Aug., p.70.
11. Frankl, V. E. *Žmogus prasmės akivaizdoje*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
12. Glanz, J. Behar-Horenstein, Linda S.. Paradigm Debates in Curriculum & Supervision: Modern & Postmodern Perspectives. Westport: Greenwood Press, 2000. P. 133.
13. Guogis, A. Gyventi pagal įformintas vizijas. *Lietuvos žinios*. 2014.02.12. <<http://lzinios.lt/lzinios/Komentarai/gyventi-pagal-iformintas-vizijas/173382> [interaktyvus] [žiūrėta 2014.02.12].
14. Le Bon, G. *Minios psichologija*. Vilnius: Vaga, 2013.
15. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Vilnius, 2011.
16. Lyotard, J. F. *Postmodernus Būvis*. Vilnius: Baltos lankos, 1993.
17. Medalinskas, A. *Vėl norima Lietuvoje kovoti su nacionalizmu?* – 2011. <http://www.alfa.lt/straipsnis/12082680/vel-norima-lietuvoje-kovoti-su-nacionalizmu> [interaktyvus] [žiūrėta 2014.11.30].
18. Miller, H, Fox, C. The Promethean Spirit In Public Administration: Spirituality Without Crutches. *International Journal Of Organization Theory & Behavior*. 1999, No 2(3/4, August), p. 303.
19. Nemoianu, V. *Postmodernism and Cultural Identities: Conflicts and Coexistence*. Washington: Catholic University of America Press, 2009.
20. Nietzsche, F. Štai taip Zaratustra kalbėjo. Vilnius: Alma littera, 2002.
21. Radžvilas, V. „Naujojo Europos naratyvo“ iniciatyva (II). 2014. http://www.propatria.lt/2014/11/vytautas-radzvilas-naujojo-europos_17.html [interaktyvus] [žiūrėta 2014.11.30].
22. Rasch, W. Wolfe, C. *Observing Complexity: Systems Theory and Postmodernity*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000.
23. Turner, B. S. *Orientalism, Postmodernism and Globalism*. London: Routledge, 1994.
24. Tvaskienė, J. R. *Ozolas: stebime lūžio metą*, 2014. <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/r-ozolas-stebime-luzio-meta/173627Turner> [interaktyvus] [žiūrėta 2014.11.30].
25. Vattimo, G., D'Agostini, F., McCuaig, W. *Responsibility of the Philosopher*. New York: Columbia University Press, 2010.
26. Wahl, A. *The Rise and Fall of the Welfare State*. London: Pluto Press, 2011.
27. Welshon, R. *Philosophy of Nietzsche*. Durham: Acumen, 2004.
28. Woodward, A. *Nihilism in Postmodernity: Lyotard, Baudrillard, Vattimo*. Aurora: The Davies Group Publishers, 2009.

Adomas Vincas Rakšnys, Mykolo Romerio universiteto, Viešojo administravimo instituto doktorantas. Mokslinių tyrimų kryptys: kultūriniai vadybos aspektai, postmodernizmas, viešojo valdymo modernizavimas.

Arvydas Guogis, Mykolo Romerio universiteto, Viešojo administravimo instituto profesorius. Mokslinių tyrimų kryptys: socialinė apsauga, globalizacija ir socialinė politika, socialinis administravimas, Naujasis viešasis valdymas.

NIHILISM AS A CULTURAL PREREQUISIT AND A NECESSITY FOR NEW GOVERNANCE

Adomas Vincas Rakšnys

Mykolas Romeris University, Lithuania

Arvydas Guogis

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *Nihilism is accompanying us increasingly in everyday life as well as in scientific and philosophical language argumentation. The article analyses nihilism as a parameter of postmodern era. The authors look into the reasons that determined the formation of this parameter and the expression of it on various levels of the society. The article puts specific emphasis on the importance of the value dimension and the influence of it on the state governance, reforms and public administration. The authors reveal that nihilism is to be treated as a significant factor of cultural resistance affecting the new public governance currently formed. Taking into consideration the entrenchment of nihilism, the possibilities to assess self-transcendence as a postmodern value are suggested in the article. Self-transcendence in the public governance culture could sufficiently enrich democratization, moral behaviour with the citizens, real, not declarative orientation to public interest, participation of communities and non-governmental organizations and enable political will.*

Keywords: *postmodernism, nihilism, self-transcendence, public administration, values.*

Adomas Vincas Rakšnys, Mykolas Romeris University, Public Administration Institute, PhD student in Management. Research interests: cultural aspects of management, postmodernism, public governance modernisation.

Arvydas Guogis, Mykolas Romeris University, Public Administration Institute, Professor. Research interests: social security, globalisation and social policy, social administration, New Governance.